

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Valtionapukelpoisuus: kannatamme pääsääntöisesti esitettyjä muutoksia. Haluaisimme täsmennyistä lisättyyn kriteeriin toiminnan ajankohtaisuudesta: miten se määritellään, millaiset ovat toimijan valtuudet muuttaa toimintasuunnitelmaansa kesken kauden ajankohtaisen asian ilmenemisen myötä (esim. kokemukset koronapandemiasta, Ukrainan sotaan reagoiminen omassa toiminnassa jne)? Voidaanko toimintasuunnitelmaan kirjata määrittelemätön varaus ajankohtaisiin ilmiöihin reagoimisesta? Miten ajankohtaisuus arvioidaan ja kenen toimesta?

Kannatamme kuitenkin toimijoiden palkitsemista ketteryydestä reagoida toimintaympäristön muutoksiin (kirjaus ajankohtaisuudesta) ja puollamme erityisesti vaikutusten arvioinnin merkitystä. Myös valtakunnallisuus on nähdäksemme erittäin tärkeä asia, jotta toimintaa tuetaan aidosti eri puolilla Suomea. Lisäksi on tärkeää huomioida avustettavien toimijoiden autonomisuus, kuten tähän asti on toimittu.

Pidämme myös merkittävänä täsmennyksenä hyvän hallinnon merkitystä. Nähdäksemme sen tulisi sisältää nuorten aseman turvaaminen päätöksenteossa niin nuorisojärjestöissä kuin nuorisotyötä tekevissä järjestöissä.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Suomen Nuorisoseurat ry on vakaasti sitä mieltä, että jokaisella lapsella ja nuorella pitäisi olla edes yksi harrastus, ja se onkin ollut lähtökohtamme osallistua harrastamisen Suomen mallin kehittämiseen alusta asti. Kuten korona-aika on osoittanut, harrastukset ovat merkittävässä roolissa lasten ja nuorten elämässä ja niihin pääsyn helppous ja saavutettavuus ovat lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukemisen keskiössä. Harrastaminen on kokonaisuutena muutakin kuin kerran viikossa toimimista, sillä usein harrastuksiin kuuluu esim. esiintymismatkoja, leirejä, tapahtumia jne. Olennaista on erityisesti myös itselle mieluisassa ryhmässä toimiminen ja siihen kuuluminen. Leirit ovat tutkitusti erittäin toimiva nuorisotyön muoto. Kokonaisvaltaisuutta on myös turvallisten aikuisten rooli: ohjaaja kannattelee koko toimintaa, ja mukana on myös muita turvallisia aikuisia esimerkiksi huoltajina tai yhdistyksen luottamustoimijoina. On syytä muistaa, että merkittävä määrä harrastustoiminnan tarjoajista Suomessa on järjestöjä.

Harrastamisen Suomen mallissa tätä kokonaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta ei ole huomioitu. Tämän lisäksi harrastamisen Suomen mallin rahoitus lisää byrokratiaa ja kunnilla on varsin toisistaan poikkeavat käytännöt rahoittaa järjestöjen heille tuottamaa toimintaa harrastamisen Suomen mallin alla. Rahaa valuu siis tarpeettomaan byrokratiaan, joka myös osaltaan vaikeuttaa järjestöjen toimintaa, sillä vapaaehtois pohjalta toimivilla nuorisoyhdistyksillä ei ole usein aidosti mahdollisuutta osallistua järeisiin kilpailutuksiin. Suoraan lapselle tai nuorelle myönnettävällä harrastussetelillä raha saataisiin tehokkaaseen käyttöön hyödyntämällä jo olemassa olevien harrastusjärjestöjen tarjontaa ja osaamista.

Kunnat ovat asettaneet harrastusjärjestöt myös kohtuuttomaan tilanteeseen erittäin pikaisten kilpailutusaikataulujen osalta. Kilpailutus tekee sen, että toiminta on varsin sirpaleista. Samaan aikaan kannamme huolta siitä, että kilpailutuksen kautta tehty toiminta voidaan tulkitaan verottajan toimesta liiketoiminnaksi, joka osaltaan lisää byrokratiaa entisestään.

Harrastamisen Suomen mallin ei tulisi vaikeuttaa tai supistaa järjestöjen tuottamaa harrastustoimintaa. Näemme, että harrastamisen Suomen malli on erinomainen "sisäänheittokeino" harrastustoimintaan, mutta malli ei tällä hetkellä tue harrastamisen pitkäjänteisyyttä eikä lasten ja nuorten kiinnittymistä turvalliseen harrastusyhteisöön pidemmäksi aikaa. Vaarana on se, että tulee kahdenlaista harrastustoimintaa: sekä kansalaisjärjestötoimintana tehtävää, pitkäjänteistä harrastustoimintaa sekä palvelutuotantona tehtävää, lyhytkestoista ja harrastustoimintaa (harrastamisen Suomen malli). Lasten sitoutuminen maksuttomaan harrastustoimintaan on todella vaihtelevaa. Lisäksi ei ole mitään takeita siitä, että matalan kynnyksen harrastustoiminta tavoittaisi juuri niitä lapsia ja nuoria, joita sen tulisi ennen kaikkea tavoittaa (esim. sosioekonomiset tekijät, syrjäytymisvaara, kielitaito jne).

Harrastamisen Suomen malli on yksi hyvä tapa harrastaa, mutta se ei tue järjestöjen tuomaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista verkostoa, joten kuntarahoituksessa ei voida katsoa harrastamisen Suomen mallin ratkaisevan kaikkea harrastamista. On tärkeää huolehtia siitä, ettei harrastamisen Suomen mallin kuntien omarahoitusosuus ole pois muusta harrastustoiminnan budjetista.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Puollamme seuraavaa kirjausta:

"Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitusta koskeva nuorisolain 26 § ehdotetaan kumottavaksi. Voimassa olevan säännöksen mukaan tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet sekä -avustukset suoritetaan ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta."

Kannamme kuitenkin huolta siitä, että laki ei turvaa nuorisojärjestöjen asemaa rahoituksen näkökulmasta, vaan poliittisella päätöksenteolla voi olla dramaattinen merkitys rahoituksen suuruuteen ja laajuuteen. Peräänkuulutamme siis ennakoitavuutta, sillä vakaa kansalaisyhteiskunta rakentuu vakaiden ja hyvin toimivien järjestöjen varaan.

Laaksonen Annina
Suomen Nuorisoseurat ry